

Розділ I. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ПРОБЛЕМА ІМПЛІЦИТНОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Балик Тетяна

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Текст як витвір мовленнєвого процесу створюється автором для того, щоб донести певну інформацію адресату. У художньому творі митець надає своєму читачеві не лише інформацію, яка знаходиться на поверхні тексту, але й ту, яку він має зрозуміти завдяки власному досвіду, пережитим подіям, емоціям. У художньому тексті така інформація називається імпліцитною. Так вважають дослідники Ф. С. Бацевич, М. В. Нікітін, О. В. Єрмакова, К. А. Долинін, В. А. Кухаренко, Г. І. Приходько, Н. Є. Малова, Н. Я. Іванишин, А. М. Ерліхман, Є. Й. Шендельс та інші, які присвятили «імпліцитності» багато наукових праць.

У тлумачному словнику «Le Petit Robert» термін «імпліцитний» (implicite) пояснюється як значення, яке ймовірно міститься у реченні, факті, не будучи формально вираженим. Вивести імпліцитне значення можна методом дедукції, індукції чи наслідку [1, с. 738]. Імпліцитність – та інформація, яка домислюється адресатом повідомлення, змушує його докласти зусиль для розуміння повідомлення [2, с. 156].

Деякі дослідники вважають синонімами терміни «імпліцитність» та «підтекст», але більшість науковців ці два поняття розмежовують, хоча й по-різному трактують відмінності між ними. Відповідно перекладач А. М. Ерліхман вважає, що імплікація відноситься до слова і пропозиції, будується на причинно-наслідкових зв'язках, а підтекст стосується всього тексту та є результатом його декодування.

Дискусійним залишається також питання про джерела імпліцитності. Багато науковців убачають причину імпліцитності в задумі автора тексту. У цьому випадку говорять про навмисну й ненавмисну авторську імпліцитність. Навмисна авторська імпліцитність реалізується в тексті за допомогою таких прийомів, як замовчування, алюзія, використання фразеологічних зворотів та ін. Результатом ненавмисної авторської імпліцитності стає сприйняття читачем таких смислів, передача яких не була передбачена автором тексту. Прихильники інтерпретативного підходу до імпліцитності, навпаки, вважають, що джерелом імпліцитності є адресат (читач).

Дослідниця Н. Я. Іванишин стверджує, що на виникнення імпліцитності в тексті впливають задум автора, інтерпретаційні можливості читача, мовні засоби тексту. Тому залежно від джерела імпліцитності можна говорити про імпліцитні знання автора й адресата. Вони беруть участь у продукуванні та інтерпретації тексту. Також науковець робить узагальнення про імпліцитну інформацію, яка є в тексті; імпліцитний зміст тексту, утворений мовними засобами; імпліцитні сенси, отримані в результаті інтерпретації тексту його читачем.

Кожен з виділених аспектів аналізу імпліцитності передбачає постановку й вирішення певних дослідницьких завдань. Наприклад, аналіз тексту як джерела імпліцитності передбачає виявлення та типологію маркерів (знаків, індикаторів) імпліцитності, які вказують на наявність в ньому прихованої інформації. Щодо адресата важливо, перш за все, розглядати його інтерпретаційні стратегії, що дозволяють виявити глибинні смисли тексту й виявляти роль фонових знань реципієнта в цьому процесі.

Таким чином, питання про природу та причини імпліцитності досі залишаються актуальним. Дослідники розуміють природу імпліцитності по-різному, розглядаючи її різні джерела та області функціонування, однак ми вважаємо, що імпліцитність слід вивчати комплексно, враховуючи не тільки особливості тексту, а й знання читача та задум автора.

Література

1. Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Paris, 1992. Vol. 2. 841 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Ерліхман А. М. Типологія імпліцитності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна.* Івано-Франківськ : 2010. Вип. 15. С. 105–111.
4. Іванишин Н. Я. Ознаки імпліцитності як мовної категорії. *Лінгвістичні студії: зб. наукових праць.* Донецьк : ДонНУ, 2011. Вип. 22. С. 12–17.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.

СТИЛІСТИКА МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛІТЕРАТУРНОГО ГЕРОЯ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЕВІДА МІТЧЕЛЛА «ЛУЖОК ЧОРНОГО ЛЕБЕДЯ»)

Бойко Анастасія

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

«Лужок чорного лебедя» Д. Мітчелла був опублікований у 2006 році. Цей напівавтобіографічний роман-виховання складається з тринадцяти глав, у яких зображуються події одного року з життя тринадцятирічного Джейсона Тейлора, кожна глава присвячена подіям одного місяця. Твір написаний від імені головного героя – Джейсона Тейлора. Протягом року він стикається з проблемами, характерними для інших хлопців його віку (глузування в школі, розлучення батьків, перше кохання) і вчиться з ними справлятися, як і поступово вчиться долати труднощі, спричинені його дефектом мовлення – заїканням. У романі «Лужок чорного лебедя» Девід Мітчелл поєднує глибокі